

BLIŪDŽIUVIENĖ REGINA

Žemaitiški paeiliavimā

MARCIJUONA

(Beveik liūdna pasaka)

Žmuonis ī tikrā kap medē.
Vīni jauni, kiti senē.
Vīni pumpurus dā sklēd,
Kiti jau i žemi lend.
Kas puo mēška, kas puo suodna
Sava skiauteri paruoda.
Vīns su lapās, kits spīgliūts,
Dā kits vieji nuabliūts.

Tāp aplaužīts, tāp nujiests,
Ruoduos jau, ka vēsas sviets
Priš anon ī nusistatis.
Karts baltuos dīnuos namatis
Tuoks žmuogus kap medis tūras.
Vuo kiti kuoc i na mūrās,
Al' keruojas i gīven,
Atžalas i šuonus ēn.

I na vieji ronkuom gauda,
Šiuoki tuoki kraunas nauda.
Jiegu gera tor širdeli,
Priglaud kuoki nabageli.
Pri širdīs ka i naglaus,
Dūnas kompa vis atraus.
Žmuogiškoma napametis
Napalēksi pats kap medis.
.....
Kap aplaužīta šakēki
Suoduo miečiuojuos buobēki.
Sava kompa naturieji,
Kor nuvēji, tēn siedieji.
Dīna nakti nagulieji.
Jie kas siūli atsigolti,
Liūb apsimes, ka ī korti,
Atsirēms ana i sīna,
Pritapnuota kap liečīna.

Kuol tāp snaud, mas natrukdiķiam,
Gal pradžiuo pasižvalgīķiam.
Kas, iš kor, kūdie unt kriesla
Kap ruokunduo ruopi riepša
Ruods iš kera ištašīta
Baisē najauki žmuogīsta.
Kartās kuosie, kartās spjauđa.
Kor atēji, nasigauđa.

Rēktu gal pradiet nu varda.
Jie gīvenima suarda,
Atiam sīnas i lintīnas,
Išmarēn jie i šeimīnas,
Kartās varda dā palīkt.
Gali pīkti a napīkt,
Jie esi jau varda gavis,
Būs uns kap prisiklijavis.

Ta, kor valkiuojuos par truobas,
Nešies varda Marcijuonas.
Vards i gražus, i proutingis,
Kitam būs narēķalings.
Kap tik varda ton sakīs,
Marcijuona pamatīs –
Tuoki, kuoki ana bova,
Kuoc senē senē pražova.

Vardi vēskas isispaudi,
Kap su stakliem isiaudi.
Kap paminklas isiraši,
Dā i kalba isiprašī.
Prižuodie ons pasilēķa,
Marcijuonas kāp nablēķa.
Kuol kita karta užaugs,
Iš tuo varda nasitrauks.

Ana valdžē naitēķa –
Pri tvarkuos mat napritēķa.
Jie atvīktu kuoks svetīs –
Didels miesta žiburīs –

Už galvuos sau susijimtu,
Jie anon tik pamatītu.
Kāp gal būti, ka puo suoda
Tuoki vargši pasiruoda?

Vēskas kap iš pīpkis rūkst,
Niekam nieķa juk natrukst.
Tiktā Marcijuona maiša.
Kap katies nakišk i maiša.
Naišvėlķsi unt skīdrīna,
Nanutēmpsi i pelķīna.
Tudie vīrā iš rajuona
I sugava Marcijuona.

Saka, ka anon nutvieri
Kap laukēni kuoki žvieri.
Išveži i ubagīna
I palēķa tēn kuol gīva.
Nieķs anuos daugiau nabmati,
Liūb kartuos vis tik ton pati –
Varda, prižuodie kor lēķa.
Na diel tuo, ka uns patēķa.

Suoduo žmuoniū dā gīven,
Katrī Marcijuona men.
Jie pri keli tarp eglēķiu
Sušmiežūs kuoki buobēki,
A duris kas paklebens –
Marcijuona ruods atēn.
Bova kap suoduos dalēķi,
Tikra varģa musielēķi.

.....
Ana degtukus vis rinka.
Saki, ka statīs budinka.
Gal užteks i diel truobuos.
Tada šiltā žīmavuos.
Iš žmuoniū naprašīnieji,
Tik nu žemis rinkīnieji.
Kor tus surinktūsīus dieji,
Nieķs anuos naklausīnieji.

Gal kada, ka nieķs namati,
Žvīrdūbie anus iškrati.

Kaižķada juk Marcijuona
Bova jauna, bova žmuona.

(Nukelta i 60 p.)

Vīra glaudi, truoba tvarki,
Bova Barbi devīndarbi.
Al' gīvenims tāp susoka –
Iš truobuos nie pamatoka.
Vīrs senē unt debesoka.
Ka tāp vēskas susidieji,
Marcijuona išpruotieji.

Viskon su savim nešiuoji.
Juoki skorli naprastuoji.
Jiegu rada kaspinoka,
Unt blauzduos aplinkū soka.
Ka unt kuoju viskon rēša,
Gal tik blusa kuoki kliša
Prasisprausti tēn galietu,
Al' musiet nunagīvietu.

Kuojis bova kap du ronstā,
Katrī sunki kūna romsti.

Nažinau, katra stuoesni,
Kuoji a anuos galveli.
I suplišusi kuskeli,
Sena skorli gabaleli,
Marškiniū išpliešta luopa,
Vīstīkla, vākū prišliuota -
Viskon unt galvelis dieji,
Kīk ronka pasīkt galieji.

Iš veidoka lēka špīga.
Akis blizg ir nuosis smīgsa.
Vuo par skorliu tuoki krūva
Nabijē patīs perkūna.
Jie ton kopeta suspaudi,
Dā i borna prasispraudi.
Nu unt savis irgi vėlka,
Tik apsiaustu, kīk pavēlka.

Juokiuos terbuos naturieji.
Viskon užuntie sudieji:
Maža droskas mazgelioka,
Jūduos dūnas papintoka,
Nu saldainiu puopieroka,
Kuoki marga skudurioka –
Gal i dā kūn nuors turieji,
Priš mumis nakraustinieji.

I diel tuo nešiuoji gūži
Stuora kap šiaudū pakūgi.

.....
Valgi viskon, kon tik gava,
I už ton papuoteriava.
Anā potra a bulbīni
Gaspadēni pati pīli
I tuorielka a bliūdali –
Obaga tāp davi dali.
Kuoc vardu i pavadēna,
Al' pri stala nasvadēna.

Šaukštū tīkrā vargti teka,
Kuol ī borna rada taka.
Mat gunžīs kap kalns stuovieji,
Skorlē lūpas apsivieli.
Vuo sturoo runkuovie ronkas
Bova baisē napaslonkis.
Sunkē tīsas, sunkē lonkstuos.
Jiegu nuori, lesk kap gondras.

Pri burnuos tuorielka dieji.
Na tuo valgi, na tuo gieri.
Dieltuo valgīs ana vīna,
Nusisokusi i sīna.
Vērta bolbi a kaulioka
Liūb susoks i skudurioka
I kažkor i onti grūda,
Jie runkeli naprasprūda.

Šonis unt anuos naluoji,
Pīmenātē napristuoji,
Tāp nu kīma ligi kīma
Ēji skorliu krūva gīva.
Gal i pati nažinuoji,
Kor nuvēji, kor nakvuoji,
Al' tuoliau už mūsū suoda
Marcijuona nasiruoda.

.....
Aš na pasaka rašiau –
Tāp, kāp bova, pasakiau.
Gal kas nuors i aprašīs,
Patis kon dabā matīs.
Jau kaimūs kituokis damas,
Nastātīs degtoku nama.
Cigarieta jie i deg,
Degtukus i šuona met.

Marcijuona skorlius kruovi,
Dabā damas išsimuovi!
Nie skarēkis, nie sijuona.
Ontie vartuos silikuonā.

Ali čia na mon šnekieti.
Atsisiedu patīlieti...

SUODUOS PRĪŽUODĒ:

- * Valkiuojas kap Marcijuona;
- * Apsikruovē skorlēs kap Marcijuona;
- * Kon čia runkiuojai kap Marcijuona degtukus?

NIEKUMET NABUVUOM VĪNI

Niekumet nabuvuom vīni
Dirvuo, pīvuo, sava kīmi.
Vēskas bova kap numā,
I su viskūm gīvenā
Tāp kap seseris i bruolē –
Tāp, kap kažkada senuolē.

Kor tik ēni, kon badērbi,
Kaiži kas aplinkū bērbi,
Laksti, cīpava i skraidī,
Su mumis puo pīvas braidī,
Medžiu lapūsi krebždieji,
Pelkie i miški knibždieji.

Bova tāp pilnā gīvībis –
Napaēsi nauzmīnis.

Gal žmuogus jau tāp sukorts,
Kad anuo didžiausis torts
Na kišenie, vuo širdie.
Jiegu anuo nieka nie,
Tu nuskurdielis didžiausis,
Kuoc i būtum pats viršiausis,
Kuoc i rūmūsi gīventum,
Auksa jiestum, auksu vemtum,
Tu kap kērmis susirītīs,
Sava laba apsirītīs.

Mas kitāp gīvent muokiejuom,
Žemi i dungum tikiejuom.

Rikmeti ka basa koji
Sava kīmi atsistuoja,
Atsibodusi žuolie
Glaustuos kap jauki katie.
Žmuogaus dā nasutikā,
Vuo virš kīma, tēn, aukštā,
Cirulis jau čirbēn, bērbēn,
Ruoduos, vēsa dongu virpēn.

Al' i špuoks nanusilēd.
Sava gerkli ka palēd,
Švėlpaun, čērškaun, paplasnuo
I aplink viskon dabuo.
Pri špuokėnis unt šakuos
Gal sau pači priviliuos.

Iš pastuogis kregždis šauda,
Kažin kon virš kīma gauda.
Nie kada anuoms mīguoti –
Lėzda skubin būdavuoti.
Suodnā kuol pabings žīdieti,
Rėk mažiukus išperieti.

Kap grīžlie i pīva šauks,
Anuos ontra lėzda kraus.
Taperies i taskraidīs,
Dongu ūdeguom karpīs.
Jie kregždėkis čia peries,
Nie perkūniji nalties.

Še, varmā kap darbininkā
Jau pri tavis pasislinka.
Kuoc nadaug anī tapraša –
Tiktā vīna krauji laša,
Nie anū, nie musielīū,
Nie kituokiu zirzielīū
Tāp arti turiet nanuoram.

Al' kor dingsi, juk na vīns.
I anīms priklausā kīms.

Vuo gegoti geradieji
Tik daug viskuo prižadieji,
Kuožna meta vis pridieji

Ir nie bėški nadrežieji,
Jie lig šiuol aš tebesu
I anuos kukū girdu.

Gondra erzint natingiejuom,
Buoružikē išnekiejuom,
Ka greičiau numī tor liekti –
Anuos vākā praded riekti.
Su visās pasišnekiejuom,
Visū kalbas mas muokiejuom.

Kap tievelis dėrva ari,
Paukščiu debesē atvari.
Varnas, špuokā i dā šarka
Puo arėma kažkon varta,
Kažkon runkiuo, krapštīnie,
Čirškaun, kronk i lesinie.

Ruoduos, tikrin tieva darba,
Veiz, arklīs a napavarga.
Tāp vagėki puo vaguos
Dėrb visi lig pabinguos.
Nu i kāp tu būsi vīns,
Jie tuoks dirvuo čirškālīns.

Su mama ka liūb ī pīva
Ėsma modvi griebti šina,
Nie namislīk būti vīna.
Kuoc mas dvi, ali aplinkū
Kīk darbūjes talkininku.
Pėmpis dūdas aplie galva.
Napatink anuoms gal talka.

Juk kažkor tarp pradalgīū
Ī pimpioku ba numū.
Tā i šauk mums: „Gyvi! Gyvi!
Naužgaukit anū šini!“
Kon darīsi, rėk klausīti,
Šina atsargiau vartīti.

Gondras kuojis – unt! – kilnuo,
Kartās snapu pabaksnuo.
Varlinie mat gaspadorius.
Uns juk na gaidīs gīduorius.
Gaspadėnis nakutnuo,
Kon suradis, pats apžiuo.

Tik atruoda apsiblausis,
Morzins i nanusiprausis.
Vuo tilviks, anon pamatis,
Lītu šauki kap patrakis:
„Līk! Līk! Līk!
Gondra švarka išvalīk!“

Mama kregždžiu dā paklaus,
A tikrā i būs lītaus.
Ka sermiega gondra jūda,
Gal nu kamina prasprūda.
Gaspdėni naišplaus,
Dieltuo šauk tilvėks lītaus.

Kregždis narda pri pat žemis
I pliušken kap kuokis senis.
Blikčiuo kap jūdi žaibā.
Nie akiem nasuganā.
Niekīnuo daugiau naklausk,
Kregždis žėna: būs lītaus.

Vuo jie dā užkvarks varlie,
Tā jau tikrā patikiek:
Puo trijų dīnū lītaus
Pėls iš vėdori dungaus.
Vikrė sokis i nalauk,
Šina kopetas sukrauk.

I viejuks aplink pukšnuo,
Atgaju mums duovenuo.
Ali jie smarkiau ims pūsti,
Bėški išsigondis būsi:
Jau kap kalna i kap mūra
Debesi matīsi jūda.

Jiegu gīveni na vīns,
Nasulīs tau pīvuo šīns.

Vakari, kāp tu pavargis
Rūpinīs sau kuoki valgi,
Niekor jau nabsižvalgā.
Praded grajīti žiuogā.
Jau ka čirpin, jau ka čiršk,
Puo lungās ī truoba vėrst.
Mama saki: tī žiuogiukā
Ī mūsiškē, numinukā.

(Nukelta i 62 p.)

Pīvuo daug anū mačiau,
I degota paprašiau.
Ka prispausdavau tarp pėrštu,
Tā lašioka roda, tēršta
Liūb tēn tekštēlies ī ronka.
Al' palēsiu liūb ī lonka.

Naskriaudiem tū muzikontu,
Kartās liūb tik išsigonsma,
Jie par staigē šuoks unt ronku.
Nieka tikrā nasibaidiem,
Pelkis i miškus išbraidiem,
Puo medžius kap paukštē skraidiem.

Net i pelki su kiaurīmiem,
Jūda vondens marmalīniem
Bova mums kap ežerā.
Viskuo ī anuo pilnā.
Vuo kap sauli nusilēs,
Liūb perkūnvuožē mekens.

Kāp ana pradies nutūpti,
Pelki liūb pradies duksūti.
Pripuškieš visur migluos
Kap iš kobila tešluos.
I žinuos tumet visi:
Būs rītuo dīna graži.

.....

Vuoi, kīk daug gali šnekieti,
Ton, kas bova, apgailieti,
Ka dabā palikuom vīni –
Viskon kažin kas išškīni,
Iškabalkštiji, išvari,
Sau erdvies tik pasidari,
Ka savie pats užsidari:
Viskon „techniškā“ jau dari.

Esu iš senuos gadīnis,
Ka gīvenuom dā na vīni.
Iš širdīs nieks naištrauks,
Kon sugieri mona kraus.
I gīvens munī, gīvens,
Kuol tik atmintis rusens.
Kuol dā žemi muni laika,
Aš nešūsi sava laika.

Satyros elegancija senojoje Palangos spaudoje

Dainora KANIAVIENĖ

„Plekšnės“ juokai: aristokratiškos Palangos kronikos

Grafų Tiškevičių iniciatyva Palangos kurorte 1886 m. birželio mėnesį pradėtas prancūzų kalba leisti humoristinis periodinis leidinys „La Limande“ („Plekšnė“), paantraštė – „Journal hebdomadaire pour la saison de bains a Poląga“ (*Savaitinis Palangos maudymosi sezono laikraštis*) yra laikomas seniausiu žinomu Palangos periodiniu leidiniu. Jis įtrauktas į įvairius žinytus, 1920 m. buvo aprašytas prof. M. Biržiškos, kuris ilgą laiką yra tyrinėjęs Lietuvos spaudą. Tad Palangos spaudos istorija pradedama skaičiuoti nuo „La Limande“. Tuo tarpu Lietuvoje seniausias žinomas laikraštis datuojamas 1760 metais. Jis buvo leidžiamas lenkų kalba. Prancūzų kalba Lietuvoje laikraščiai pradėti leisti 1802-aisiais. Taigi, bendrame Lietuvos spaudos kontekste Palangos „Plekšnė“ nėra nei seniausias, nei vienintelis ir ankstyviausias prancūziškas periodinis leidinys, bet palangiškiams jis labai svarbus, todėl bendruomenėje ir dabar sulaukia ypatingo dėmesio.

Palangos viešojoje bibliotekoje saugomos jo 1886 m. pirmųjų keturių numerių kopijos. Jos yra knygriškykloje tvarkingai įrištos į raudoną aplanką, ne kartą eksponuotos įvairiose miesto kultūros įstaigose. Šias kopijas iš Vilniaus parvežė ir Palangos bibliotekai perdavė žymi mūsų krašto lituanistė, kraštotyrininkė, ilgametė Kraštotyros draugijos pirmininkė Emilija Adiklienė (1906–1993). Ji pasirūpino ir leidinio dviejų numerių vertimu iš prancūzų kalbos. Šiandien šie vertimai saugomi jos archyve Palangos bibliotekos kraštotyros fonde. Kiti numeriai į lietuvių kalbą išversti Palangos viešosios bibliotekos iniciatyva.

„La Limande“ seniai yra ne tik Palangos kraštotyrininkų ir istorikų tyrinėjimo objektas. Juo domisi ir mokslininkai, apie jį rašoma istorijos, kultūrologijos studentų darbuose. Vieni tyrinėja laikraštį, išleistą originalo – prancūzų kalba, kiti naudojami Palangos viešojoje bibliotekoje saugomais jo vertimais. „La Limande“ yra suskaitmenintas ir dabar pasiekiamas Lietuvos mokslo akademijos Vrublevskių bibliotekos registruotiems vartotojams bibliotekos internetinėje svetainėje.

Netikėtas radinys Vrublevskių bibliotekoje

2025-aisiais metais 160-osioms grafo Vladislavo Tiškevičiaus gimimo sukaktuvėms atminti rengiau apie jį straipsnį. Tiškevičių laikais šis jaunas grafas Palangos kurorte buvo įvairių kultūrinių renginių, tarp jų ir vaidinimų, organizatorius, tikėtina, kad ir laikraščio „La Limande“ redaktorius, pasirašinėdavęs prancūzišku slapyvardžiu p.Monstre (*Pabaisa, Baidyklė*). Norėdama apie jį daugiau sužinoti,